

MIDTVEJSEVALUERING OPGAVEUDVALG

Midtvejsevaluering

Opgaveudvalg for bæredygtige boliger nedsat i perioden 2023-2024

Midtvejsevaluering forelagt Kommunalbestyrelsen den 25. januar 2024

Indhold

MIDTVEJSEVALUERING OPGAVEUDVALG	1
Indledning	3
UDVALGETS SAMLEDE ANBEFALINGER MIDTVEJS:	4
UDVALGETS SAMLEDE ANBEFALINGER VEDR. MØDEFORM:	4
Tidsplan for udvalgets arbejde	5
UDVALGETS ARBEJDE	6
Første ordinære møde – 19. juni 2023 - Parcelhuse	6
Anbefalinger.....	8
Andet ordinære møde – 13. september 2023 – Byggematerialer	9
Anbefalinger.....	9
Tredje ordinære møde – 22. november 2023 – Møde med Landsbyforum	10
Anbefalinger.....	11
BORGERINDDRAGELSE	12
Byt til nyt.....	12
Energifællesskabet	12
Bliv frelst med Morgenthaler	12
Informationsmøde om kridtstenshuse	13
Grøn dag på Mødestedet i Hårlev	13
Indvielse af Mødested på Genbrugspladsen i Hårlev	14
DET KOMMENDE FORLØB FOR UDVALGET	15
ØKONOMI	15

Indledning

Verden står over for store udfordringer, som kræver, at vi alle byder ind på løsninger på alle niveauer fra private husstande og virksomheder til kommuner, regioner, stater og internationale fora.

I 2019-2021 satte Stevns Kommune sig for at blive en verdensarvskommune og derved sætte særlige fokus på FN's 17 Verdensmål frem mod 2030. Et nedsat §17 stk. 4 udvalg – kaldt udvalget for Stevns Verdensmål - arbejdede seriøst og målrettet med verdensmålene, øgede den kollektive opmærksomhed blandt lokale virksomheder og borgere og skabte rammerne for mere bæredygtige byer og fællesskaber bl.a. via udarbejdelse af en række visionspunkter, en Boligpolitik og indarbejdelse af verdensmålene i alle kommunens politikker og planarbejde.

I forlængelse af det arbejde er der i 2022-2024 nedsat et §17 stk. 4 udvalg - kaldet udvalget for bæredygtige boliger.

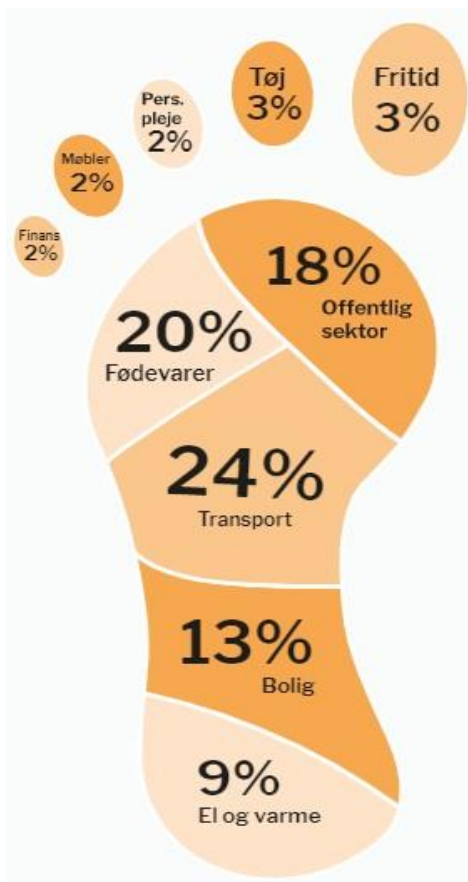
Omdrejningspunktet for udvalgets arbejde er at understøtte og facilitere den igangværende energiomstilling med særlig fokus på bæredygtige, drivhusgasneutrale, grønne boliger samt andre miljømæssige problemstillinger herunder også et socialt og et økonomisk perspektiv.

Målet for udvalgets arbejde er, via kommunikation, oplysning og facilitering, at bidrage med løsningsforslag til, hvordan boligejere i Stevns Kommune konkret kan indgå og bidrage aktivt til den samlede CO₂-reduktion og således være medspiller i kommunens nyligt vedtagne klimaplan.

Sammen med transport og landbrug er boligmassen den store synder, når det gælder udledningen af drivhusgasser inden for kommunens geograf. Opvarmning af boliger bidrager med op til 40 procent af det samlede energiforbrug. Fodafttryk stammer fra en Concito rapport fra august 2023 om "Danmarks globale forbrugsledninger". I følge den rapport er Danmarks forbrugsudledninger per indbygger stadig blandt verdens

højeste og bevæger sig kun langsomt nedad. Udledningen per dansker på 13 ton CO₂-ækvivalenter årligt er meget langt fra de under 3 ton CO₂ per verdensborger, som vi ifølge scenarierne FN's Klimapanel IPCC bør reducere til i 2030 for at opfylde Parisaftalens 1,5 graders-målsætning.

Danmark har den 33. højeste forbrugsudledning i verden og er således i den højeste femtedel

(ifølge Eora (2023), der opgør Danmarks årlige udledning til 12 tons per indbygger). Hvis alle verdensborgere levede som gennemsnitsdanskeren, ville den globale udledning være omkring 100 gigaton CO₂ e årligt frem for den nuværende globale udledning på godt 50 gigaton CO₂ e årligt. Parisaftalens 1,5 graders-målsætning kræver reduktion af den globale udledning til 33 gigaton CO₂ e i 2030 (ifølge IPCC/UNEPs Gap Report 2022), så i grove tal bør hele verden halvere udledningen af drivhusgasser fra 2020 til 2030.

Udvalget for bæredygtige boliger skal samlet afholde ni møder, og hvert møde skal resultere i en række anbefalinger som sendes til Kommunalbestyrelsen via fagudvalget Plan, Miljø og Teknik. Anbefalingerne samles bl.a. i denne midtvejsstatus og i den endelige afrapportering.

Udvalgets samlede anbefalinger midtvejs:

- Demomodel for ombygning af et parcelhus,
- Demomodel for energirigtig renovering af et kridtstenshus
- Opdatering af arkitekturpolitik
- Få de lokale håndværkere med evt. via en lokal certificering af lokale håndværkere
- Opdatering af Kridtstensfolder
- I den kommende landsbystrategi skal der indarbejdes:
 - Bæredygtighed og bevaring af det bevaringsværdige
 - Fokus på mulighederne for at skabe mere liv, fællesskab og stolthed ved ens egen landsby
- Undersøge kommunens muligheder for at understøtte bæredygtigt byggeri i forbindelse temalokalplan, startskemaet for lokalplaner og fastlæggelse normer og evt. andre krav i forbindelse med lokalplanlægningen
- etablere et samarbejde mellem Stevns Erhverv og kommunen om lokale byggemarkeders og håndværkeres tilbud om bæredygtige materialer og løsninger

Udvalgets samlede anbefalinger vedr. mødeform:

- Med afsæt i det samme antal møder for udvalgets virke, så anbefaler udvalget at mødefrekvensen ved fremtidige opgaveudvalg bliver hyppigere indledningsvis i udvalgets virke, således at udvalget kommer hurtigere i gang og efterfølgende får bedre tid til bearbejdning.

Tidsplan for udvalgets arbejde

Med afsæt i kommissoriet har udvalget på dets møde den 19. juni 2023 fordelt temaer ud over de ordinære møder på følgende måde:

2023	marts	Opstartsmøde, præsentation og rammesætning for udvalget	
	19. juni	Første ordinære møde	Fremtidens parcelhuse og parcelhuskvarterer herunder fremtid planlægning ved kommende udstykninger
	13. september	Ordinært møde	Byggematerialer – fremtidens materiale, genbrug
	22. november	Ordinært møde, udarbejdelse af midtvejsevaluering	Energiforsyning – møde med Landsbyforum Drøftelse af midtvejsevaluering
2024	9. januar	Fremlæggelse af midtvejsevaluering for udvalget Plan, Miljø og Teknik og Kommunalbestyrelsen	
	18. marts	ordinært møde	Energiforbrug og nedbringelse af dette
	13. maj	ordinært møde, Afslutning samt oplæg til event	Lokale virksomheder – møde med Stevns Erhverv
	September	afsluttende event	
	31. oktober	ordinært møde herunder oplæg til evaluering	Finansiering af Energifællesskaber, varmforsyning og individuelle tiltag
	3. december	Fremlæggelse af evaluering for udvalget Plan, Miljø og Teknik og Kommunalbestyrelsen evt. i kombination med et temamøde	

Udvalgets arbejde

Siden sin opstart i foråret 2023 har udvalget afholdt fire møder. Det første møde blev afholdt i marts måned og var et indledende møde, der havde til formål at præsentere udvalget for hinanden og rammesætningen for udvalgets kommende virke. Som det ses på billedet, fik udvalget udleveret en del materiale på mødet, som samlet skulle sikre udvalget et fælles udgangspunkt for udvalgets kommende arbejde.

Medlemmerne fik bl.a. en gennemgang af kommissoriet for udvalgets virke. Af kommissoriet fremgår det bl.a., at der skal holdes ni ordinære møder med mulighed for at arrangere borgermøder, temamøder og udflugter

Første ordinære møde – 19. juni 2023 - Parcelhuse

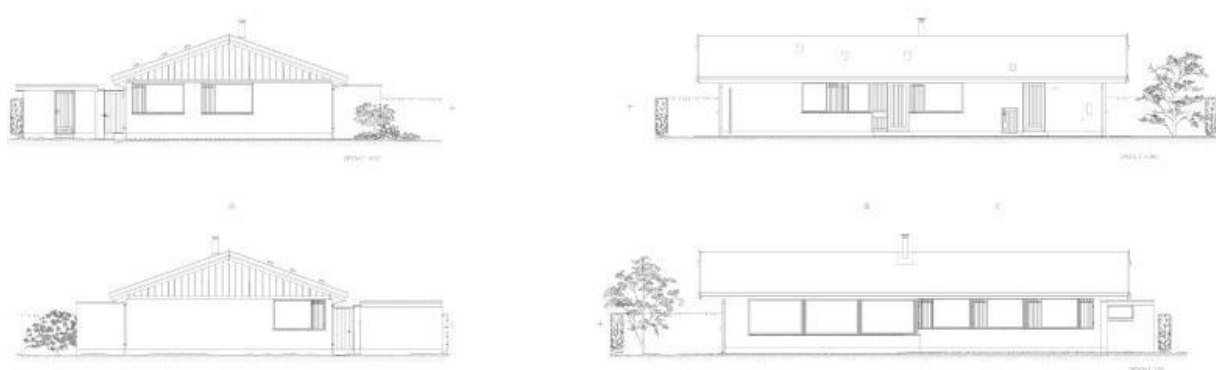
Mødet blev indledt med en gennemgang og præsentation af kommunens arbejder med DK2020 klimaplanen. Dette for at give udvalgets medlemmer viden om og indsigt i datagrundlaget for Stevns Kommune. Dernæst blev der sat fokus på fremtidens parcelhuse og parcelhuskvarterer herunder fremtidig planlægning ved kommende udstykninger.

Parcelhuset udgør en betragtelig del af den danske boligmasse og står for en stor del af CO₂-udledningen. Udvalget havde besøg af arkitekt Charlie Steenberg fra Center for Bæredygtig Bygningskultur på Det Kongelige Akademi, der lige nu har et PhD-projekt hvori hun undersøger, hvordan parcelhusområderne fra 1960'erne og 70'erne kan blive en del af en bæredygtig fremtid. Selvom parcelhusenes energieffektivitet er blevet markant forbedret gennem de seneste 30 år, så forbruger de forsat den samme mængde energi. Det hænger bl.a. sammen med, at vi opvarmer et stadig større areal per person, og at der i dag bor 2,5 personer i et parcelhus, som typisk er designet til fire. Dermed bliver den energi, vi sparer et sted, til et nyt forbrug et andet sted. Desuden indgik det som en del af betragtningerne omkring de nuværende parcelhuskvarterer, at fx 30 % af befolkningen i 2030 vil være over 60 år. Ligeledes viser forskning, at hvis vi kan nøjes med 27 kvadratmeter pr. person i vores boliger, så er der rigtigt mange huse, som har overskydende plads. Når børnene er flyttet hjemmefra, får forældrene tit for megen plads. I stedet for at flytte var det måske en mulighed, at huset kunne deles op i flere mindre enheder. Det er relativt let at isolere og tætne et ældre parcelhus, så energiforbruget reduceres. Men hvis man gør det ved at udskifte store bygningsdele som vinduer og døre og i øvrigt pakker huset ind i mineraluld, er det ikke sikkert, at det gør en positiv forskel for klimaet.

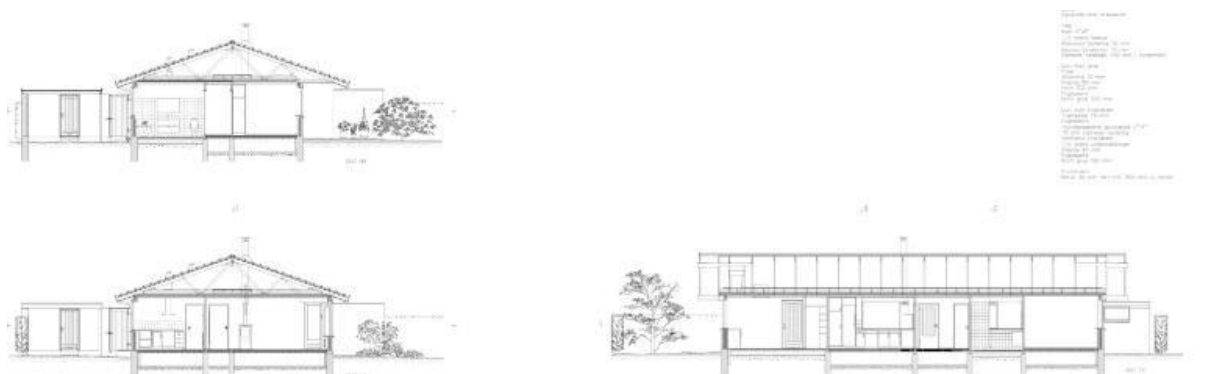
Charlie Steenbergs oplæg var en præsentation af en helt anden måde at vurdere

af ældre parcelhuse på, hvor der i stedet for nybyg og udskiftning blev sat ind med nænsom restaurering og bevaring af de fysiske rammer. Ud fra devisen "jo mindre man gør – jo bedre er det for klimaet" viste Charlie Steenberg en række eksempler på parcelhuse, hvor der ved minimal ombygning bliver mulighed for at anvende parcelhuset af flere familier. Der var ligeledes eksempler på, hvordan arealerne imellem husene blev udnyttet til fælles køkkenhaver, og hvor der blev skabt sammenhængende, lange kiler af natur. Som det er lige nu, var der flere af de projekter, som blev vist frem på mødet, der lige nu ikke vil kunne opnå tilladelse grundet den gældende lovgivning på området, som fx ombygning af parcelhus til to boliger.

Eksempel på en typisk nuværende udvendige facade på et parcelhus:

Forslag til ændret facade på parcelhuset, hvor parcelhuset ved ganske få tilretninger er ændret fra et ét familiehus til et flere familiehus.

Et hus indeholder det liv, som er levet i det, forstået på den måde, at ikke to huse er ens, selv om de ligger i samme kvarter, er bygget i samme periode og/eller af den samme entreprenør. Derfor er det vigtigt at se på det enkeltes hus og de muligheder, det indeholder. Det gør det svært at presse en skabelon ned over alle huse. For både husene og de borgere, der bor i dem, er forskellige, og borgerne har ofte meget forskellige behov og ønsker.

Anbefalinger

- Udvalget drøftede muligheden for at lave en demomodel for en ombygning af et parcelhus, men eftersom det enkelte parcelhus i årenes løb kan have undergået diverse tilretninger og omlægninger og huset beboere har forskellige behov og ønsker, så ville det være svært at lave en demomodel. Det blev derfor aftalt at udvalget ønskede at anbefale en opdatering af arkitekturpolitikken fra september 2012. Den opdaterede arkitekturpolitik kan omfatte en demomodel for energirigtig renovering af et kridtstenshus samt generelt sætte fokus på bæredygtigt byggeri.

Andet ordinære møde – 13. september 2023 – Byggematerialer

Mødet blev holdt hos virksomheden KALK. Her fortalte virksomhedsejer Rasmus Kjøng Jørgensen om sin virksomhed, der er stifter af Rasmus' far Michael Kjøng Jørgensen. Virksomheden er opstået i 1976 ud af et opdaget behov for kalkprodukter af høj kvalitet til restaurering og vedligeholdelse af kulturhistoriske bygninger. Virksomheden blev i første omgang etableret som en sideforretning til murerfirmaet, Rødvig, som var specialiseret i restaurering af kirker. Med til mødet var desuden Havnens Hænder, der er Danmarks første biobaserede byggemarked. Virksomheden holder til på Refshaleøen i København, hvor der er byggemarked, showroom samt workshopafdeling. Formålet med etableringen har været at gøre materialerne lettere tilgængelige for de udførende håndværkere, og derved gøre det nemmere at bygge bæredygtigt. Deres materialer er CO₂-neutrale og fornybare, så de både kan produceres, leveres og skaleres til byggeriet. Deres produkter tager afsæt materialer som hamp, kalk, ler og kork. De biobaserede materialer er forankret i naturen og var en fast del af det danske kulturlandskab for et par hundrede år tilbage. Det er håbet at disse materialer i fremtiden bliver anset som gængse byggematerialer på markedet og hvor relevant erstatte traditionelle energislugende byggematerialer som fx beton.

På Stevns findes omkring 2000 huse, der er bygget af kridtsten fra Stevns Klint. Kridtstenene blev skåret ud i blokke med store save, og kunne bruges direkte som bygningssten. De mange kridtstenshuse er en unik stevnsk kulturarv. Ved renovering af husene skal man tage hensyn til, hvordan kridtsten opfører sig ellers kan der opstå problemer med fugt. Kridtstenshuse kan være kolde og dårligt isolerede og hvis de istandsættes forkert, har de ofte problemer med skimmelsvamp. Arkitekt Søren Vadstrup fra Det Kongelige Akademi har i 2013 sammen med Stevns Kommune udarbejdet en guide til vedligeholdelse, istandsættelse og energiforbedring af de mange stevnske kridtstenshuse.

Anbefalinger

- Få de lokale håndværkere med evt. via en lokal certificering af lokale håndværkere
- Kridtstensfolderen – opdatering med nyeste viden på området bl.a. med brugen af biobaserede byggematerialer og et afsnit om hybridbygninger. En del af kridtstenshusene har fået til- og ombygning, der ikke er kridtsten, og som kombinerer flere byggematerialer med hinanden.

Tredje ordinære møde – 22. november 2023 – Møde med Landsbyforum

Mødet blev afholdt i Holtug forsamlingshus. Her mødtes udvalget med repræsentanter fra Landsbyforum.

I Stevns bor 40 % af befolkningen i eller i tilknytning til en landsby. Siden 2018 har der været et Landsbyforum i Stevns som, med kommunens beslutning om at ansætte en landsbykoordinator fra 2023, nu har fået en fast støtte til sekretariatsfunktionen. Ambitionen er, at landsbyerne og kommunen skal arbejde sammen om at styrke fællesskabet i landsbyerne i forhold til fælles udfordringer og med henblik på at gøre landsbyerne endnu mere attraktive. Charlotte Baéré, der er formand for Landsbyforums repræsentantskab, fortalte indledningsvist kort om, hvad landsbyforum har fokus på. Dernæst fortalte Jakob Hansen, der er landsbykoordinator, om det igangværende arbejde med at lave en kommunal landsbystrategi med underliggende strategier for hver landsby.

Herefter var der drøftelser i mindre grupper af, hvordan vi i Stevns kan arbejde med bæredygtige boliger i landsbyerne. Den efterfølgende fælles opsamling kom bl.a. omkring emner som:

- Muligheder for ombygning af bygninger til nye formål, for at undgå døde bygninger og få mere liv i landsbyerne
- Fælleshuset som ankerpunkt for fællesskabet (ikke alle landsbyer har). Kan fælleshusene også blive eksempler på bæredygtigt byggeri?
- Muligheder for finansiering af energirenovering og evt. ombygning.
- Muligheder for at skabe mere liv, fællesskab og stolthed ved egen landsby ved bl.a. at kortlægge og fortælle landsbyens historie og værdier – fx på lokale plancher - omfattende særlige bevaringsværdige bygninger og andre fysiske vartegn i byen.
- Behovet for at gøre folk nysgerrige på og få lyst til fællesskabet, hvor man kan blive klogere på tingene sammen
- Hvad er bæredygtighed? Det er som udgangspunkt miljømæssigt mere bæredygtigt at renovere en gammel bygning frem for at bygge en ny. Herudover kan man fx bruge temaer og kriterier udviklet af Rådet for Bæredygtigt Byggeri eller se på energimærker.
- Hvad er bevaringsværdigt set i et miljøperspektiv og/eller som en del af den enkelte landsbys særkende
- Hvad er kravene og handlerummet ift. kommunens, lokalplaner, afgørelser og tilladelser om byggeri
- Behovet for formidling af gode lokale eksempler på bygninger, der er renoveret, energiforbedret og/eller ombygget til nye formål.
- Behovet for at nye bæredygtige løsninger og viden herom er tilgængeligt lokalt. Det gælder både materialer og energitekniske anlæg samt håndværkere.

Anbefalinger

- Bæredygtighed og bevaring af det bevaringsværdige bør indgå i de kommende landsbystrategier, og det skal fremgå, hvad de to begreber dækker over.
- Landsbystrategierne skal endvidere omhandle muligheder for at skabe mere liv, fællesskab og stolthed ved egen landsby.
- Undersøge kommunens muligheder for at understøtte bæredygtigt byggeri i forbindelse temalokalplan, startskemaet for lokalplaner og fastlæggelse normer og evt. andre krav i forbindelse med lokalplanlægningen.
- At etablere et samarbejde mellem Stevns Erhverv og kommunen om lokale byggemarkeders og håndværkeres tilbud om bæredygtige materialer og løsninger.

Borgerinddragelse

I forbindelse med udvalgets arbejdet har der været afviklet en del borgerarrangementer. I det følgende gives der en gennemgang af de enkelte arrangementer.

Byt til nyt

I forbindelse med, at det var muligt at ansøge om plads i det kommende opgaveudvalg blev der afholdt et 'Byt til Nyt' arrangement i Tinghuset i Store Heddinge lørdag den 10. december 2022. I løbet af formiddagen kom 70 gæster forbi, der alle medbragte ting, de ikke længere havde brug for, men som stadig havde en værdi, og byttede dem til gode sager, som andre havde taget med på dagen. I alt blev der byttet 81 kg genbrug direkte fra hånd til hånd, mens 137 kg, der stod tilbage da arrangementet lukkede, er sendt videre til beboerne på Mandehoved.

I forbindelse med, at det var muligt at ansøge om plads i det kommende opgaveudvalg blev der afholdt et 'Byt til Nyt' arrangement i Tinghuset i Store Heddinge lørdag den 10. december 2022. I løbet af formiddagen kom 70 gæster forbi, der alle medbragte ting, de ikke længere havde brug for, men som stadig havde en værdi, og byttede dem til gode sager, som andre havde taget med på dagen.

I alt blev der byttet 81 kg genbrug direkte

Energifællesskabet

Den 1. marts 2023 blev der afholdt et informationsmøde i Holtug forsamlingshus om energifællesskaber. Mødet havde til formål at informere relevante aktører og borgere i Holtug og andre Stevnske landsbyer om muligheder ved etablering af et energifællesskab.

Bliv frelst med Morgenthaler

påstår endda, at han ikke oplever det som et absolut sammenbrud af sin livskvalitet.

Den 16. maj 2023 var der kl. 19 i Snurretoppen i Store Heddinge inviteret til oplæg ved Anders Morgenthaler, der selv har lagt sit liv om af hensyn til klimaet. Anders Morgenthaler har ændret sit forbrug, sine madvaner og sin transport, så hans klimabelastning er så lille som mulig. Han

Efter oplæg var der arrangeret en debat mellem Morgenthaler, Kirstine Bergholdt Bjerre fra Dambækgaard, tidligere Naturvejleder Peer Nørgaard og formand for Udvalget for bæredygtige boliger Line Krogh Lay. Debatten tog udgangspunkt i Anders Morgenthalers foredrag og i, hvordan vi kan bygge, bo og leve sammen med omtanke for vores alles fremtid.

Informationsmøde om kridtstenshuse

Den 25. oktober 2023 blev der holdt et informationsmøde i Tinghuset i Store Heddinge. Målgruppen for mødet var borgere, der bor i kridtstenshuse, eller håndværker, der lever af at renovere, istandsætte og vedligeholde boliger, der er bygget af kridtsten. Oplægget fandt sted med afsæt i opgaveudvalgets møde den 13. september, der handlede om biobaserede byggematerialer. Oplægsholder var restaureringsarkitekt Søren Vadstrup fra Det Kongelige Akademi.

Med til møde var isoleringsmateriale fra Havnens Hænder. På billedet ses Søren Vadstrup med produktet IsoHemp fra Havnens Hænder. Et produkt af hamp, der bl.a. kan anvendes til

efterisolering af kridtstenshuse.

Grøn dag på Mødestedet i Hårlev

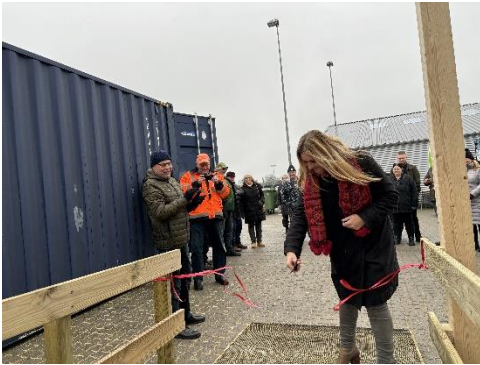
Den 28. oktober 2023 blev der afholdt Grøn dag på Mødestedet i Hårlev. Afsæt for arrangementet var, at Stevns Bibliotekerne har fået tildelt 350.000kr. fra Nordea-fondens 'Her gror vi' -pulje til at skabe en kulturhave omkring biblioteket i Hårlev, Bredgade 1. Med på dagen var Frank Erichsen kendt som bonderøven og fra DR-programmet "Giv os naturen tilbage". Frank fortalte om sit liv og virke på Kastaniegaarden og

efterfølgende var der havevandring omkring Mødestedet og i en nærliggende have for en drøftelse af, hvordan den enkelte kan gøre en forskel for at øge biodiversiteten.

Under overskriften 'Stevns skaber liv' fortalte medarbejdere fra Teknik & Miljø om arbejdet med biodiversitet. På vandring rundt i bygningen kunne man møde ungecafeen, der i dagens anledning bød til "skralde"-mad, der var introduktion til kommunens nye Klimaplan, og der var mulighed for en snak om den kommunale affaldsordning.

Film fra dagen kan ses via dette link: <https://fb.watch/o4G1NLdsgs/>

Indvielse af Mødested på Genbrugspladsen i Hårlev

Vi smider alt for meget ud, som egentlig godt kunne få nyt liv: radioer, blendere, græsslåningsmaskiner og meget mere. For at skabe plads til gode genbrugs-ideer har vi i dag indviet et mødested på genbrugspladsen i Hårlev. En flok fingernemme 60+ herrer også kendt som Grøn Genbrug Stevns får her plads til at kunne fikse ødelagte 'dimser', som ellers bare ville blive smidt ud.

Mødestedet er ikke kun et resultat af vores 60+ gruppes store passion for genbrug, men er tillige et nyt, åbent mødested for alle med interesse i bæredygtighed og genbrug. Det er en mulighed for at skabe et fællesskab og dele ideer om genbrug.

Line Krogh Lay, forperson for vores opgaveudvalg for bæredygtige boliger klippede den røde snor over og gav derved adgang til det nye mødested.

Etableringen af mødestedet er sket i tæt samarbejde med ARGO - endnu et godt tiltag i vores fælles engagement i genbrug og bæredygtighed.

Det kommende forløb for udvalget

På de kommende møder i 2024 skal udvalget ifølge deres tidsplan sætte særlig fokus på energiforbrug, finansiering af energifællesskaber og energiforsyning – og udvalget skal desuden mødes med Stevns Erhverv.

Foruden de ordinære møder vil udvalget fortsat afholde en del meget borgernære arrangementer, som skal sikre inddragelse og vidensdeling om alt i relation til temaet bæredygtige boliger.

Økonomi

Den samlede ramme for udvalgets virke er på 1 mio. kr. Økonomien skal fordeles på henholdsvis 2023 og 2024. Oversigt nedenfor viser forbrugt for perioden marts – start november 2023.

Fordeling af udgifter til opgaveudvalg § 17,4 Bæredygtige boliger pr. 06.12.2023

Forbrug i alt pr. 06.12.2023:	377.197,02
Forplejning	14.323,63
Lokaleleje	4.325,00
Foredrag	48.286,74
Løn til medarbejder	247.619,05
Løn til udvalgsmedlemmer	62.642,60

I oversigten mangler finansieringen af de anbefalinger, som udvalget indtil nu er kommet med – som fx opdatering af arkitekturpolitikken og opdatering af Kridtstensfolder.